

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 26 oktober 2023

Mål nr

B 3534-23

PARTER

Klagande

DT

Ombud och offentlig försvarare: Advokat CB

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SB

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Näringsförbud

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2023-04-18 i mål B 1675-22

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på det sättet att den tid under vilken DT ska vara underkastad näringsförbud bestäms till två år, nio månader och 18 dagar räknat från dagen för tingsrättens dom.

CB ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av DT i Högsta domstolen med 27 675 kr. Av beloppet avser 22 140 kr arbete och 5 535 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

DT har yrkat att Högsta domstolen ska sätta ned tiden för näringsförbudet med två månader och tolv dagar.

Riksåklagaren har inte motsatt sig att hovrättens dom ändras i enlighet med DTs yrkande.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 6.

DOMSKÄL**Bakgrund**

1. Den 28 maj 2021 meddelade tingsrätten en dom i vilken DT dömdes för brott och fick näringsförbud. Näringsförbudet skulle gälla omedelbart utan hinder av att domen inte fått laga kraft.
2. Den 9 augusti 2021 beslutade hovrätten att undanröja tingsrättens dom bland annat i den del som avsåg näringsförbudet. Målet återförvisades till tingsrätten för fortsatt behandling.
3. Tingsrätten meddelade därefter, den 1 april 2022, en ny dom. DT dömdes för brott och fick näringsförbud för en tid av fem år räknat från dagen

för tingsrättens nya dom. Förbudet skulle gälla omedelbart utan hinder av att domen inte fått laga kraft.

4. Hovrätten har ogillat en del av åtalet och ansett att den brottslighet som DT döms för inte motiverar en längre tid för näringsförbud än tre år. I domslutet har hovrätten bestämt förbudstiden till tre år räknat från dagen för tingsrättens dom och angett att näringsförbudet ska gälla omedelbart utan hinder av att domen inte har fått laga kraft. Hovrätten har inte berört det förhållandet att DT enligt den tingsrättsdom som undanröjdes hade varit underkastad näringsförbud.

5. DT har i Högsta domstolen anfört att hovrätten inte har beaktat den tid under vilken han hade näringsförbud före återförvisningen.

6. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd avseende frågan om den tid under vilken DT ska vara underkastad näringsförbud.

Vad målet gäller

7. Målet gäller huvudsakligen hur domstolen närmare bör gå till väga när den vid meddelande av näringsförbud har att ta hänsyn till ett tillfälligt förbud som avbrutits.

Allmänt om näringsförbud på grund av brott

8. Näringsförbud kan meddelas den som har grovt åsidosatt sina skyldigheter i en näringsverksamhet och därvid gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa (4 § lagen, 2014:836, om näringsförbud).

9. Näringsförbud ska meddelas för en tid av lägst tre och högst tio år och gäller som utgångspunkt från det att beslutet om näringsförbud har fått laga kraft. Om det är uppenbart att det finns grund för näringsförbud, får domstolen dock besluta om tillfälligt förbud för tiden till dess att frågan om näringsförbud har avgjorts slutligt. (Se 10 § första stycket och 21 §.)

10. Vid bestämmande av förbudstidens längd ska domstolen ta hänsyn till om det har meddelats tillfälligt näringsförbud. Förbudstiden får då bestämmas till en kortare tid än tre år. (Se 10 § andra stycket.)

Hänsyn ska tas även till ett tidigare näringsförbud som gällt före återförvisning

11. En återförvisning av ett mål när en dom undanröjs innebär att målet ska bli föremål för fortsatt handläggning i den lägre instansen. Innehåller domen ett tillfälligt näringsförbud som undanröjs betyder det alltså att domstolen har att, i den dom som meddelas efter återförvisningen, ta slutlig ställning till näringsförbudet. Det medför att 10 § och 21 § ska tillämpas så att hänsyn då tas även till ett sådant tillfälligt näringsförbud som gällt före återförvisningen.

Närmare om hur hänsyn ska tas vid avbrott i tillfälliga näringsförbud

12. Bestämmelserna om förbudstidens längd ska tolkas och tillämpas med ledning av det överordnade intresset att den sammanlagda tiden – inklusive tillfälligt förbud – inte kommer att överstiga den längd på näringsförbudet som domstolen vid sitt slutliga ställningstagande anser att näringsförbudet ska ha. Det innebär att om tingsrätten i sin dom beslutat om tillfälligt näringsförbud och inget avbrott skett i förbudet kan hovrätten besluta att förbudet ska gälla från dagen för tingsrättens dom. Det förutsätter dock att även hovrätten förordnar att beslutet ska gälla oberoende av att det inte fått laga kraft. På så sätt får den som meddelats ett näringsförbud tillgodoräkna sig hela den tid som ett tillfälligt näringsförbud har gällt. (Jfr ”Det tillfälliga näringsförbudet” NJA 2019 s. 251 p. 15 och 17.)

13. Såväl syftet med bestämmelserna om förbudstidens längd som systematiska skäl leder till att en person som har meddelats ett tillfälligt näringsförbud som avbrutits, t.ex. på grund av att det undanröjts eller inhiberats, så långt möjligt

bör behandlas på samma sätt som om näringsförbudet meddelats utan att det varit fråga om något avbrott i det.

14. Reglerna får i och för sig anses lämna ett visst utrymme för bedömningar, exempelvis förenklingar, av hur hänsyn i det enskilda fallet ska tas till ett tillfälligt näringsförbud som avbrutits. Likabehandlingsskäl talar dock för att avräkning som huvudregel bör göras med förhållandevis stor precision för att den sammanlagda förbudstiden inte ska överskrida den tid för näringsförbudet som domstolen slutligen funnit lämplig.

15. Domstolen bör därför först bedöma och tydligt ange hur långt näringsförbud som den anser motiverat utan hänsyn till vilka tillfälliga förbud som gällt. När domstolen kommit fram till näringsförbudets längd bör därefter tiden för det avbrutna tillfälliga förbudet beaktas genom avräkning. Avräkning bör ske med det hela antalet månader som ett sådant tillfälligt förbud gällt. Om förbudet därutöver gällt enstaka dagar bör också dessa – med beaktande av det bedömningsutrymme som finns – avräknas och då mot en månad som av förenklingsskäl ska anses uppgå till 30 dagar.

16. I domslutet anges sedan den slutliga förbudstiden, dvs. näringsförbudets längd med avdrag för det, eller de, avbrutna tillfälliga förbud som gällt. Är det fråga om ett tillfälligt förbud som gällt enligt en undanrörd tingsrättsdom kan förbudstiden ta sin utgångspunkt i den senare tingsrättsdomen om förutsättningarna för det är uppfyllda (jfr p. 12). Är det fråga om ett tillfälligt förbud som avbrutits på grund av att inhibition meddelats av hovrätten kan i stället förbudstiden gälla från dagen för hovrättens dom, förutsatt att även hovrätten beslutar om tillfälligt förbud.

17. I denna typ av situationer kommer alltså den sammanlagda längd som domstolen bedömt att näringsförbudet ska ha inte att framgå av domslutet. Den kommer i stället att anges i domskälen. Genom domslutets utformning

kommer emellertid den exakta förbudstiden framgå tydligt (jfr ”Det tillfälliga näringsförbudet” p. 16).

Bedömningen i detta fall

18. Högsta domstolen instämmer i hovrättens bedömning att näringsförbudets längd bör bestämmas till tre år. Från denna period ska avräknas tiden för det tillfälliga näringsförbud som gällt för DT enligt den tingsrättsdom som undanröjdes. Den domen meddelades den 28 maj 2021 och undanröjdes den 9 augusti samma år. Från näringsförbudets längd bör i detta fall lämpligen avräknas två månader och tolv dagar, och förbudstiden bestämmas till två år, nio månader och 18 dagar.

19. Eftersom såväl tingsrätten som hovrätten har meddelat tillfälligt näringsförbud att gälla oberoende av att domarna inte fått laga kraft, ska förbudstiden gälla från dagen för den dom som tingsrätten meddelade efter återförvisningen (se p. 3).

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Stefan Johansson, Petter Asp, Christine Lager (referent) och Margareta Brattström
Föredragande har varit justitiesekreteraren Dennis Andreev